

Analiza opisowa bibliotek publicznych powiatu białostockiego

za 2019 rok

I. Stan i struktura bibliotek publicznych

Stan i struktura bibliotek samorządowych na obszarze powiatu białostockiego w 2019 roku nie uległa zmianie. Funkcjonowało nadal 15 bibliotek gminnych i 16 filii bibliotecznych. Samodzielność organizacyjną w 12 gminach posiadało 16 instytucji (biblioteki gminne + ich agendy). W czterech gminach działało 9 bibliotek w strukturach Domu Kultury. Dziewięć placówek funkcjonowało w mieście, a 22 na wsi. Opierając się na typach bibliotek gminnych wg statutu bibliotecznego nadal funkcjonuje: 9 bibliotek miejsko-gminnych i 6 bibliotek wiejsko-gminnych.

W powiecie białostockim wszystkie samorzady wywiązały się z ustawowego prowadzenia przynajmniej jednej biblioteki publicznej. Biblioteki na ww. obszarze miały uregulowane kwestie formalno-prawne związane z funkcjonowaniem placówek wg obowiązujących przepisów, m.in. posiadały status instytucji kultury (zarejestrowany w rejestrze w urzędach poszczególnych gmin, ich organizatorem był samorząd gminny). Placówki działały na podstawie ustawy z dn. 25 X 1991 o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, a także ustawy z dnia 27 VI 1997 o bibliotekach oraz opracowanego statutu danej biblioteki (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.), ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 406 ze zm.).

Biblioteki publiczne powiatu białostockiego nie posiadają dodatkowych rozwiązań typu: wrzutni, książkomatów, bibliobusów, rzutujących na usługę użytkowników.

W 2019 roku dwie biblioteki w gminie Supraśl (Miejska Biblioteka Publiczna i Filia w Sobolewie) zmieniły adres lokalizacji. Powodem tych zmian była potrzeba przekazania pomieszczeń bibliotecznych na cele przedszkola i żłobka. Placówki straciły na powierzchni 140 m². Biblioteka Miejska zlokalizowana została w budynku Centrum Kultury i Rekreacji przy ul. Cieliczańskiej 1, z kolei Filia Biblioteczna w Sobolewie ma siedzibę w Zaściankach. Warunki lokalowe w pozostałych placówkach nie uległy zmianie i są na podobnym poziomie jak w 2018 roku. Dwie biblioteki gminne: Supraśl i Łapy rozpoczęły modernizację placówek, których zakończenie przewidziane jest pod koniec 2020 roku. Pozyskano finanse z zewnątrz na infrastrukturę.

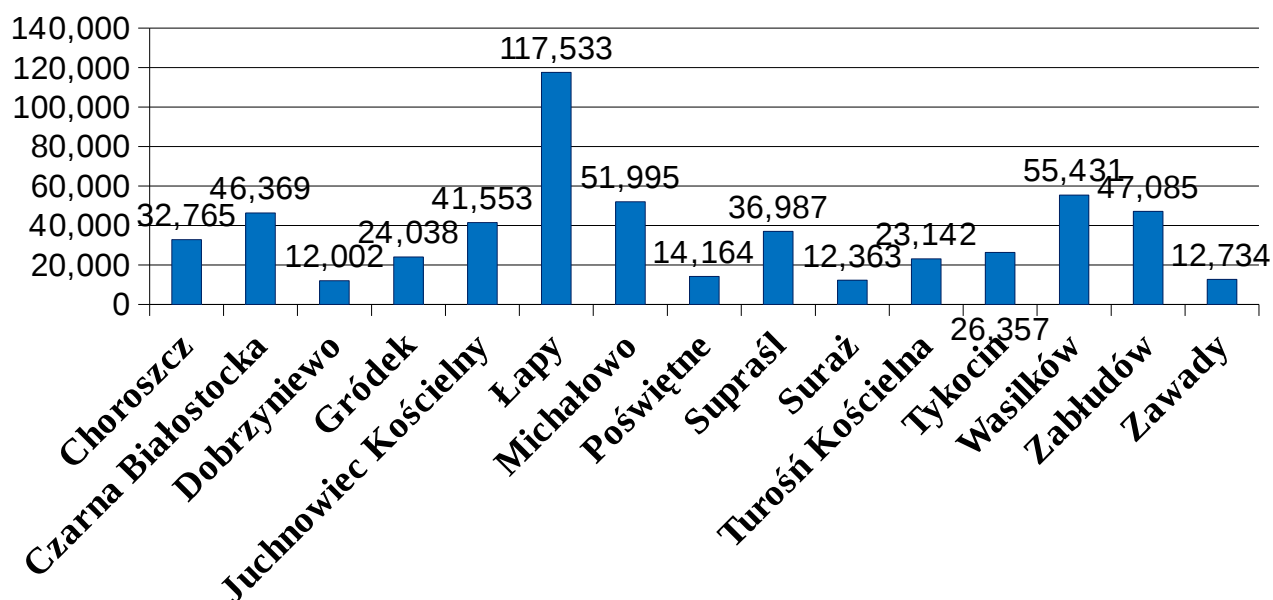
W 2019 roku wzbogacono księgozbiory bibliotek w nowości wydawnicze z uwzględnieniem dezyderatów czytelników.

W analizowanym roku obsługiwano populację powiatu białostockiego liczącą **148.745** mieszkańców. W oparciu o pozyskane dane statystyczne z poszczególnych placówek na jedną bibliotekę statystycznie przypadało 4.798 mieszkańców tego obszaru. Z usług bibliotek publicznych skorzystało **10,5%** populacji docelowej powiatu.

Odnotowano w bibliotekach samorządowych w 2019 roku:

⇒ 554.518 (-1718) zasobu bibliotecznego (w tym 551 476 książek + 324 czasopism oprawnych, 2 378 zbiorów specjalnych);

Stan zbiorów

- ⇒ przybyło 15.178 egz. (+787) książek (zakupy -14.021, inne wpływy -3.635), 197 jednostek zbiorów specjalnych;
- ⇒ ubyło: 17.361 (-2522) egz. książek i 76 zbiorów specjalnych (-76);
- ⇒ 340 tytułów czasopism bieżących;
- ⇒ 59% potencjału zbiorów biblioteczných było w ciągłym ruchu czytelnicznym w stosunku do posiadanego zasobu bibliotecznego;
- ⇒ średnia cena zakupionych książek – 21 zł;
- ⇒ liczba czytelników 13 754 (-211), liczba użytkowników 14.165 (-438);
- ⇒ liczba czytelników najmłodszych do 12 roku życia wzrosła o 179 w stosunku do 2018 roku, powyżej 13 roku życia liczba czytelników zmalała o 234, natomiast w grupie wiekowej czytelników od 25 roku życia do powyżej 60 roku wzrosła o 543 odbiorców biblioteczných,
- ⇒ średnia liczba czytelników na 1 placówkę 444, średnia liczba użytkowników na 1 placówkę 457;
- ⇒ odwiedzin użytkowników w bibliotece 150.451(-723) (w tym: wypożyczalni + czytelnicy + użytkownicy Internetu);

- ⇒ wypożyczono na zewnątrz i na miejscu 329.052 (-2641) zasobu;
- ⇒ na 1 czytelnika przypadają 24 jednostki wypożyczonego zasobu;
- ⇒ 54 pracowników działalności podstawowej, w tym na stanowiskach bibliotekarskich -52, w przeliczeniu 48,8 etatów na stanowiska bibliotekarskie;
- ⇒ budżet bibliotek w powiecie ogółem 6.583.432 zł;
- ⇒ ok. 14 500 (+ 2.000) osób wzięło udział w wydarzeniach organizowanych przez biblioteki.

Uwaga! W nawiasie umieszczono z cyfrą (+), które informuje o wzroście wartości porównywalnej do 2018 roku, z kolei (-) o spadku wartości porównywalnej do 2018 roku.

Po wstępnej analizie danych cyfrowych oraz po zapoznaniu się z sprawozdaniami opisowymi bibliotek publicznych z poszczególnych gmin powiatu białostockiego, a także na podstawie rozmów z bibliotekarzami, poczyniono spostrzeżenia dotyczące przyczyn spadku czytelnictwa:

- ⇒ styl życia i sposób spędzania czasu wolnego, popularyzacja rozrywki cyfrowej, które rzutują na kontakt z książką,
  - ⇒ mała sieć biblioteczna, znaczne odległości przestrzeni dotarcia do bibliotek (nie tylko w wymiarze fizycznym, ale także psychicznym),
  - ⇒ niewielkie przełożenie czytania książek w dorosłym życiu na powodzenie na rynku pracy, a także fakt, że za sprawą przemian w dziedzinie technologii komunikacji książki nie są dziś jedynym źródłem wiedzy i informacji,
  - ⇒ brak nawyku czytania zwłaszcza wśród najmłodszych tj. dzieci i młodzieży (miejsce książek zastępują inne formy relaksu) oraz „rozluźnienie” relacji międzypokoleniowych, które również rzutują na wspólne spędzenie czasu przy książkach,
  - ⇒ zmiana sposobu odbierania biblioteki i jej zasobów (dawniej i dziś) szczególnie wśród najmłodszych odbiorców,
  - ⇒ niektóre biblioteki i ich propozycje usługowe nie zawsze są odbierane jako atrakcyjne oferty spędzania czasu wolnego,
  - ⇒ kurczenie się liczby księgozbioru, starzejące się zbiory, a także mały dopływ nowości bibliotecznych,
  - ⇒ poziom zamożności i bezrobocie,
  - ⇒ brak środków finansowych przeznaczonych na modernizację i rozwój bibliotek, które rzutują na stan czytelnictwa.

II. Stan organizacyjny i działalność biblioteki powiatowej

Biblioteka Powiatowa w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego od 2001 roku (od osiemnastu lat) zgodnie z zawartym porozumieniem realizowała zadania na rzecz 15 gmin zgodnie z art. 19 ust. 3 z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz.U. nr 85, poz. 539 z późn. zm.). Powierzone obowiązki były wykonywane przez przedstawicielkę ww. agendy przy współpracy z działami biblioteki macierzystej na rzecz 31 placówek samorządowych. Zadania realizowano zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami w oparciu o opracowane plany logistyczne na określony okres. Cyklicznie raz w kwartale do 20 każdego miesiąca, składano sprawozdania z realizowanych działań merytorycznych oraz całościowe sprawozdanie za miniony rok (na sesji Starostwa Powiatu Białostockiego) oraz plany działania. Dodatkowo na bieżąco przesyłano informacje o ważniejszych wydarzeniach w bibliotece oraz współpracujących z nią placówkach samorządowych powiatu. Pracownik Biblioteki Powiatowej współpracował z placówkami w terenie w oparciu o konsultacje zawodowe, badanie potrzeb pracowników bibliotecznych, dążył do podnoszenia jakości pracy bibliotek, a

także rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w poszczególnych placówkach poprzez doskonalenia zawodowe. Wzorem lat ubiegłych biblioteka współdziałała z wieloma instytucjami w powiecie oraz w województwie.

Zarząd Powiatu Białostockiego przekazywał Zarządowi Województwa Podlaskiego środki w formie dotacji, na finansowanie zadań Książnicy Podlaskiej – Biblioteki Publicznej Powiatu Białostockiego. Otrzymana kwota przeznaczona była na: dofinansowanie kosztów wynagrodzenia pracownika (wraz z pochodnymi), w tym 20,8% całości zadania docelowo na wydatki bezinwestycyjne ukierunkowane na działania merytoryczne.

A. W omawianym roku sprawozdawczym zrealizowano 52 wyjazdy służbowe w ramach działań statutowych (zgodnie z przyjętym harmonogramem), w tym:

- ⇒ 13 w ramach spotkań przywarsztatowych (o różnorodnej tematyce, wyjazdy o charakterze interwencyjnym i instruktazowym wynikające z zadań i bieżących potrzeb) w bibliotekach terenowych;
- ⇒ 1 wyjazd do Warszawy na dwudniowe szkolenie zorganizowane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich;
- ⇒ 3 doskonalenia zawodowe, współorganizowane w placówkach samorządowych powiatu białostockiego (pozostałe seminaria realizowano w Książnicy Podlaskiej);
- ⇒ 3 szkolenia zrealizowane przez jednostki zewnętrzne poza powiatem białostockim, spotkania przeprowadzono w: GBP w Podgórzu, MBP w Hajnówce, MBP w Łomży, połączone z wymianą doświadczeń;
- ⇒ 7 spotkań z przedstawicielami poszczególnych gmin w: Choroszczy, Czarnej Białostockiej, Łapach, Poświętnem, Surazu (2 razy), Turośni Kościelnej;
- ⇒ 25 działań edukacyjno-kulturalnych, aktywizujących środowisko lokalne, mające na celu promocję książki i czytelnictwa.

Podczas spotkań przywarsztatowych w bibliotekach zapoznawano się z aktualnymi problemami, sytuacją kadrową i lokalową, udzielano pomocy merytorycznej m.in. przy kontrolach zbiorów, przeprowadzkach, selekcjach zbiorów (szczególnie w placówkach jedno-, dwuosobowych). Spostrzeżenia i wnioski z pobytów wpisywane były do zeszytów wizytacji poszczególnych instytucji. Regularnie biblioteki były odwiedzane w przestrzeni wirtualnej. Dbano o integrację środowiska i budowanie pozytywnych relacji.

1. Prowadzono na bieżąco konsultacje biblioteczne w oparciu o tradycyjne i elektroniczne formy przekazu – telefon, poczta, e-mail oraz pośredniczono w przekazie materiałów metodycznych pozyskanych z zewnątrz do placówek terenowych.

2. Wykonano zestawienie statystyczne za 2018 rok. Sprawdzano poprawność przesłanej statystyki za 2018 rok i pierwsze półrocze 2019 rok. Sporządzono analizę opisową w oparciu o wytyczne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego dotyczącą funkcjonowania placówek terenowych samorządowych na podstawie informacji przekazanych z bibliotek samorządowych, a także spostrzeżeń z odwiedzin realizowanych w poszczególnych jednostkach. Dodatkowo weryfikowano dane cyfrowe dotyczące działalności bibliotek w ramach projektu Analizy Funkcjonowania Bibliotek prowadzonego przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich za pośrednictwem Książnicy Podlaskiej, a także tabel sporządzonych przez Bibliotekę Narodową. Opracowywano materiały sprawozdawczo-kwartalne z działań oraz plany na określony okres adresowane do Starostwa Powiatu Białostockiego i Książnicy Podlaskiej, ponadto wysyłano informację do poszczególnych gmin o funkcjonowaniu bibliotek na ich terenie (na prośbę zainteresowanego urzędu).

B. Doksztalcanie i doskonalenie zawodowe

1. Współorganizowano (w nawiasie podana liczba uczestników oraz miejsce spotkania):

- ⇒ 27.02.2019 – „Między wojenną historią, a kobiecą perspektywą w 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej” (Gminna Biblioteka Publiczna w Turośni Kościelnej, z udziałem 26 bibliotekarzy, dodatkowo zaproszono dwie grupy uczniów na jeden punkt programu);
- ⇒ 13.03.2019 – prelekcja Jowity Trzaski ph. „Perfekcjonizm – koń trojański w naszej pracy” połączona z dyskusją uczestników spotkania (Książnica Podlaska, uczestniczyło 82 bibliotekarzy);
- ⇒ 12.04.2019 – szkolenie dla moderatorów Dyskusyjnych Klubów Książki pt. „Podszepty i inspiracje do twórczych działań w pracy moderatorów DKK” (Książnica Podlaska, uczestniczyło 60 osób);
- ⇒ 15.05.2019 – w ramach Tygodnia Bibliotek i Bibliotecznej Ligi Powiatowej ph. „Bibliotekarz we współczesnym świecie” (spotkanie zorganizowano w Urzędzie Miejskim i Bibliotece Publicznej w Czarnej Białostockiej, uczestniczyło 65 osób);
- ⇒ 20.06.2019 – zlot moderatorów i klubowiczów DKK pod hasłem „Wszędobylscy – blisko i daleko – w poszukiwaniu przygód” (Książnica Podlaska, uczestniczyło 65 osób);
- ⇒ 18.09.2019 – szkolenie dla moderatorów Dyskusyjnych Klubów Książki pt. „Zrozumieć niepełnosprawnych” (Książnica Podlaska, uczestniczyło 76 osób);
- ⇒ 4.12.2019 – seminarium pt. „Historia wokół nas, którą warto poznać, by budować teraźniejszość” (Gminna Biblioteka Publiczna w Poświętnem, uczestniczyło 50 osób, dodatkowo na jeden punkt spotkania przybyła młodzież szkolna).

W sumie z siedmiu spotkań szkoleniowych skorzystało 424 uczestników zainteresowanych zaproponowaną tematyką + zorganizowane grupy młodzieży szkolnej. Średnio w każdym spotkaniu wzięło udział 60 odbiorców.

C. Pomoce metodyczne skierowane do bibliotek samorządowych

Opracowano:

- ⇒ plan merytoryczny na 2019 roku uwzględniający różnorodność działań bibliotecznych oraz nakreślono inicjatywy adresowane do poszczególnych bibliotek na ww. rok;
- ⇒ „Biblioteki Publiczne Powiatu Białostockiego – informator 2019” (aktualizacja zmian w oparciu o dane z poszczególnych bibliotek samorządowych), przygotowano także w czterech wersjach promocję bibliotek w powiecie białostockim (w postaci ulotki, składanki, zakładki, podkładki);
- ⇒ materiały do Serwisu Informacyjnego Bibliotek Województwa Podlaskiego na poszczególne kwartały w 2019 roku;
- ⇒ notatki informacyjne do mediów, na stronę www i facebook’a Książnicy Podlaskiej, Starostwa Powiatu Białostockiego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich nt. poszczególnych działań merytorycznych;
- ⇒ mini quiz „Moja biblioteka” (3 zestawy pytań do wyboru czytelnikom bibliotecznym o ich bibliotece, która obchodziła jubileusz 70-lecia w 2019 roku), który wykorzystano na spotkaniach w 4 bibliotekach;

- ⇒ sondaż „Zmiany w mojej bibliotece w latach 2014-2019 – wypowiedzi bibliotekarzy” w oparciu o uzyskane komunikaty z poszczególnych bibliotek powstanie raport zbiorczy w prasie zawodowej;
- ⇒ artykuły do periodyków branżowych: „Spotkanie Bibliotecznej Ligi Powiatowej w Łapach” (opracowano 2 wersje artykułu, zamieszczono je w czasopiśmie: „Poradnik Bibliotekarza” i „Biblioteka Publiczna”) oraz dwa teksty „Inicjatywy biblioteczne – wartością dodaną statystyki bibliotecznej” oraz „Wspólne przedsięwzięcie bibliotek w ramach doskonalenia zawodowego”, które zostały opublikowane w „Głosie Bibliotek Województwa Podlaskiego”, ponadto teksty dotyczące działań Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Okręgu Podlaskiego w ww. czasopiśmie;
- ⇒ zestawienie publikacji autorów powiatu białostockiego wyeksponowanych na wystawie „Książnicowe półki z regionaliami autorów powiatu białostockiego”, zaprezentowane w oparciu o zbiory zgromadzone w Książnicy Podlaskiej;
- ⇒ regulamin konkursu powiatowego „Dawno, dawno temu..., czyli podanie lub legenda z małej Ojczyzny”;
- ⇒ publikację pokonkursową, składającą się z 24 wybranych prac (literacko-plastycznych), które wpłynęły na konkurs;
- ⇒ dwie prezentacje multimedialne o działaniach bibliotecznych w powiecie białostockim w 2019 roku;
- ⇒ scenariusz i materiały pomocnicze na spotkania z dziećmi ph. „Wakacyjne igraszki z Franklinem” w ramach akcji „Czytanie uzależniana”.

D. Działania kulturalno-oświatowe

Biblioteka była współorganizatorem (wspólnie z bibliotekami samorządowymi) ok. 64 przedsięwzięć o charakterze kulturalno-edukacyjnym, w których uczestniczyło ok. 1.811 osób (z różnych grupach wiekowych). Nie podano ilości osób oglądających ekspozycje i uczestniczących w innych działaniach kulturotwórczych w ramach partnerstw.

Realizowane przedsięwzięcia:

- ⇒ 16 wędrujących ekspozycji czasowych wypożyczonych do bibliotek samorządowych oraz filii bibliotecznych Książnicy Podlaskiej w oparciu o pokonkursowe prace;
- ⇒ wystawa zorganizowana w Galerii Parter Książnicy Podlaskiej pt. „Książnicowe półki z regionaliami autorów powiatu białostockiego” (prezentacja od 26 września do 15 grudnia 2019);
- ⇒ 41 spotkań autorskich z 19 pisarzami: Anetą Zamojską ph. „Być kobietą” (w 2 bibliotekach), Katarzyną Janowicz-Timofiejew (w 4 bibliotekach), Katarzyną Drogą (w 6 bibliotekach), Małgorzatą Kadysz (w 2 bibliotekach), Jowitą Trzaską (w 1 bibliotece), Magdą Zarębską (w 2 bibliotekach), Wiolettą Piasecką (w 2 bibliotekach), Izabelą Klebańską (w 4 bibliotekach), Jolaną Reisch-Klose (w 2 bibliotekach), Ewą Karwan-Jastrzębską (w 2 bibliotekach), Mariolą Pryzwan (w 2 bibliotekach), Anną Nejman (w 2 bibliotekach), Małgorzatą Wardą (w 2 bibliotekach), dr Zofią Olek-Redlarską (w 2 bibliotekach), Anną Bayer (w 3 bibliotekach), Jakubem Sosnowskim (w 1 bibliotece), Agnieszką Suchowierską (w 3 bibliotekach), Justyną Bednarek (w 1 bibliotece) (uczestniczyło ok. 1060 odbiorców);
- ⇒ 3 warsztaty w ramach „Sklejki poetyckiej – III edycji” (w 3 bibliotekach, w sumie uczestniczyło 99 osób);

- ⇒ 4 spotkania w ramach IV edycji „Przystanku z książką w bibliotece”, gdzie zrealizowano 3 bloki tematyczne („Lektury nie są nudne, to się czyta”, „Instalowanie wieży z książek”, „Opowieści o Stanisławie Moniuszce”) (uczestniczyło 220 osób);
- ⇒ 6 spotkań w ramach akcji ph. „Czytanie uzależnia”, podczas której wykorzystywano serię książek o żółwiu Franklinie, imprezy biblioteczne zatytułowane „Wakacyjne igraszki z Franklinem” (160 uczestników);
- ⇒ 3 imprezy biblioteczne ph. „Wakacje w bibliotece” oparte na pedagogice zabawy z książką (38 osób);
- ⇒ 2 spotkania w ramach VII Białostockiego Tygodnia Czytania Dzieciom – czytanie łączy (w Szkole Podstawowej nr 2 im. J. Twardowskiego – 24 uczniów oraz GBP w Tykocinie – 42 osoby);
- ⇒ 4 grupy szkolne z poszczególnych gmin powiatu oprowadzono po Książnicy Podlaskiej (130 osób);
- ⇒ 38 uczniów wzięło udział w powiatowym konkursie literacko-historyczno-plastycznym ph. „Dawno, dawno temu..., czyli podanie lub legenda z małej Ojczyzny” (38 osób).

Uczestniczono w:

- ⇒ 5-dniowych pracach jury Wojewódzkiego Przeglądu Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych Melpomena w Juchnowcu Kościelnym;
- ⇒ pracach jury międzygminnego logopedycznego konkursu recytatorskiego „Łamiemy języki recytując wiersze i wierszyki” w MBP w Wasilkowie;
- ⇒ Narodowym Czytaniu w MBP w Choroszcy, gdzie czytano zbiory gawęd szlacheckich pt. „Z pamiętnika Soplicy”.

E. Inne działania

1. Współdziałanie w ramach:

- ⇒ Dyskusyjnych Klubów Książki (przygotowanie wniosku DKK, wymiana książek między klubami, współorganizacja spotkań autorskich i szkoleń moderatorów, pozyskanie nowych zbiorów do klubów);
- ⇒ koordynowanie spotkań z Radą Młodzieżową działającą w Książnicy Podlaskiej (2 przedsięwzięcia w skali roku adresowane do grupy młodzieży z 9 szkół średnich, w których uczestniczyło w sumie 98 osób);
- ⇒ Analizy Funkcjonowania Bibliotek (obszaru powiatu białostockiego) projekt SBP realizowany przez Książnicę Podlaską;
- ⇒ Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Okręgu Podlaskiego – włączenie się do realizowanych projektów w Książnicy Podlaskiej, m.in. współorganizacja Dnia Bibliotekarza, konkursu na Bibliotekarza Roku 2018 roku oraz wymiany doświadczeń z bibliotekarzami z innych powiatów, współorganizacja szkoleń w Książnicy Podlaskiej oraz trzech kół SBP Oddziału Białostockiego, spotkania z emerytami ph. „Ocalić od zapomnienia”, wycieczki edukacyjno-turystyczne ph. „Na bibliotecznym szlaku Podlasia” oraz „Kresy. Najpiękniejsze zabytki na Białorusi”.

2. Kontynuacja zorganizowanych działań pod hasłem:

- ⇒ „Wspomóż innych. Podziel się swymi zbiorami” (pozyskano 339 publikacji na kwotę ok. 4.000 zł oraz 25 audiobooków o wartości 150 zł) ukierunkowane na działania biblioteczne, otrzymane od wydawnictw i prywatnych ofiarodawców;
- ⇒ „Biblioteki publiczne powiatu białostockiego otwarte dla wszystkich” (promocja działań bibliotek w mediach społecznościowych – Książnicy Podlaskiej, Starostwa

Powiatu Białostockiego, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Urzędu Marszałkowskiego);

⇒ „Wesprzyj działania skarbnic wiedzy” (pozyskano sponsorów na zaplanowane działania edukacyjno-kulturalne, ok. 2.500 zł).

3. Dostarczano instytucji macierzystej publikacje lokalne, wydawane przez poszczególne gminy, w celu zabezpieczenia księgozbioru regionalnego (pozyskane podczas odwiedzin).
4. Współpraca ze Starostwem Powiatu Białostockiego w ramach partnerstwa na rzecz 15 gmin powiatu białostockiego. Biblioteka Publiczna Powiatu Białostockiego składała informacje merytoryczne ze swej działalności przed: Wydziałem Kultury Sportu, Turystyki i Promocji Starostwa Powiatowego, Komisją Rewizyjną Rady Powiatu oraz XIX sesją Rady Powiatu VI kadencji.

III. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek

Wciąż w wielu bibliotekach istnieją bariery związane z obsługą specjalnych grup użytkowników, do których zaliczamy przeszkody fizyczne (architektoniczne, urbanistyczne, transportowe), ale również – jeśli nie przede wszystkim – bariery psychologiczne. Wszystkie biblioteki w powiecie białostockim zwracały dużą uwagę na obsługę tej grupy użytkowników, do której należą: niepełnosprawni, seniorzy oraz najmłodszy czytelnicy. Wstępnie oszacowano (nie uwzględniono niepełnosprawnych, o których informacji biblioteki nie posiadają), że do tej grupy należało – 2.799 użytkowników tj. 4,9 % ogólnej liczby odbiorców usług bibliotecznych z tego terenu.

Nadal tylko 3 placówki samorządowe w powiecie były dostosowane (na zewnątrz i wewnątrz) do obsługi osób z dysfunkcjami tj. GBP w Michałowie, GBP w Poświętnem i MBP w Wasilkowie. Z wyżej wymienionych dwie placówki gminne tj. Wasilków (posiada windę) i Poświętne (wyposażone w platformę wewnątrz budynku) dostosowane są wewnątrz do obsługi czytelników niepełnosprawnych. Pięć instytucji deklarowało przystosowanie zewnętrzne dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, do nich należały: Surąż, Gródek, Załuki, Czarna Białostocka, Wasilków, Michałowo. W pozostałych instytucjach największą przeszkodą były bariery architektoniczne, które utrudniały „sprawnym inaczej” samodzielne korzystanie z bibliotek. Część bibliotekarzy starała się obejść te bariery i pomóc ludziom niepełnosprawnym i starszym. W tym celu oferowano usługę osobistego dowozu książek do osób mniej sprawnych, realizowano cykliczne wsparcie na bazie wieloletniej akcji np. „Książka na sygnał lub telefon”. Często usługę tę proponowały biblioteki swym odbiorcom, poprzez wsparcie osób trzecich bez konieczności osobistego odbioru zamówionych książek np. pracowników MOPS-u, Domu Pomocy Społecznej, ewentualnie sąsiadów.

Tylko jedna placówka w powiecie tj. Zawady była wyposażona w sprzęt i oprogramowanie specjalistyczne dla tej grupy odbiorców w aparaturę ułatwiającą osobom niepełnosprawnym korzystanie z danego udogodnienia.

Na bazie pozyskanych informacji poszczególnych bibliotek gminnych za 2019 rok, w zakresie tematu obsługi bibliotecznej „sprawnych inaczej” odnotowano:

- ⇒ 3 bibliotekarzy w 2019 roku zostało przeszkolonych w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych w gminie Łapy;
- ⇒ 2 378 (+109) jednostek zbiorów specjalnych, w tym dla osób z niepełnosprawnością wzroku – 1 293 (+237) egz., ponadto bibliotekarze z 4 placówek powiatu wypożyczali audiobooki z Książnicy Podlaskiej w ramach „nieformalnych” wypożyczeń międzybibliotecznych. Odnotowano 1 536 wypożyczeń audiobooków na zewnątrz i 28

- na miejscu. W analizowanym roku z funduszu organizatora zakupiono 197 zbiorów na kwotę 4.161 zł;
- ⇒ 474 (+138) egz. zbiorów w bibliotekach z tzw. kolekcji „Duże Litery”;
  - ⇒ w bibliotekach w gm.: Wasilków, Łapy, Choroszcz, Czarna Białostocka, Juchnowiec Kościelny, Suraż, Turośń Kościelna, Tykocin, zauważono owocną współpracę z seniorami i niepełnosprawnymi (w niektórych gminach realizowano współpracę z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Domem Pomocy Społecznej, MOPS-em, Stowarzyszeniami, Towarzystwami), zapraszając ich na spotkania promujące biblioteki i czytelnictwo. W Łapach raz w miesiącu odbywały się spotkania z seniorami ph. „Poznajemy Łapy na nowo – rozmowy o historii”;
  - ⇒ w placówkach samorządowych organizowano cykliczne imprezy biblioteczne z udziałem najmłodszych odbiorców usług bibliotecznych (oparte na spotkaniach dzieci z rodzicami oraz na współpracy z przedszkolami i szkołami);
  - ⇒ w Łapach, w ramach projektu „Wypożyczalnia odtwarzaczy cyfrowej książki mówionej i słabo widzących – Edycja 2015” w oparciu o Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym otrzymano urządzenie Czytak Plus do odtwarzania cyfrowych książek mówionych. Z tego mechanizmu skorzystało w omawianym roku 6 osób, które wysłuchały 115 tytułów książek;
  - ⇒ w gminie Juchnowiec w ramach działań kulturalno-oświatowych na rzecz seniorów i dzieci zrealizowano projekt „Balsam dla duszy małych i dużych” w ramach środków Unii Europejskiej;
  - ⇒ bibliotekarze nadal wspierali osoby starsze i niepełnosprawne w obsłudze komputera i Internetu. Do tej grupy odbiorców skierowane były dodatkowe oferty działań bibliotek np. zajęcia edukacyjne, kursy, wykłady, wieczornice, różnego rodzaju szkolenia, spotkania z ciekawymi ludźmi, cykliczne spotkania z teatrami i teatrykami, ekspozycje, a także spotkania w ramach DKK.

IV. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków na działalność bieżącą i inwestycje

W 2019 roku wszystkie biblioteki samorządowe powiatu białostockiego z różnym nasileniem ubiegały się o dodatkowe środki na działalność i rozwój swoich placówek, biorąc udział w wielu konkursach, projektach oraz pozyskując sponsorów. Nie wszystkim ubiegającym się o środki udało się je pozyskać. Biblioteki wielokrotnie były inicjatorami i koordynatorami wielu przedsięwzięć, a także partnerami w projektach kulturalnych i społecznych. W ramach poszczególnych wniosków promowano lokalne dziedzictwo, książki i czytelnictwo, a także dążono do integracji społeczeństwa lokalnego. Wszystkie biblioteki powiatu samorządowego otrzymały dotacje z programu BN na zakup nowości wydawniczych w ramach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, programu operacyjnego „Promocja Czytelnictwa” na łączną kwotę 82 904 (+805). Za pozyskane środki zakupiono 3 633 (-12) wol. książek, gdzie średnia cena zakupionej książki wyniosła 22,81 zł.

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku realizowała projekt Dyskusyjne Kluby Książki finansowany przez Instytut Książki prowadzony w ramach programu operacyjnego „Promocja Czytelnictwa” ogłoszonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W powiecie białostockim funkcjonowało 14 klubów (w tym: 7 dla dorosłych i 7 dla dzieci i młodzieży).

Biblioteka Publiczna Powiatu Białostockiego Książnicy Podlaskiej w ramach partnerstwa zawodowego realizowanego przez cały rok przekazała do placówek terenowych 339 publikacji na oszacowaną kwotę ok. 4.000 zł oraz 25 audiobooków o wartości 150 zł,

które pozyskano od wydawnictw i prywatnych ofiarodawców. Ponadto na rzecz działań merytorycznych (szkoleń, działalności popularyzującej książki i czytelnictwo) pozyskano dodatkowe wsparcie rzeczowe od darczyńców ok. 1 000 zł. Wydawnictwo Literatura wsparło konkurs literacko-historyczno-plastyczny ph. „Dawno, dawno temu...”, czyli podanie lub legenda z małej Ojczyzny” przy wydaniu oraz zwiększenia nakładu książki. Pomoc oszacowano na 2.000 zł. Reasumując – ze wsparcia zewnętrznego pozyskano kwotę ok. 7.150 zł.

Wykaz bibliotek terenowych, które starały się pozyskać dodatkowe środki i wsparcie rzeczowe od ofiarodawców na działalność (wykaz obejmuje nazwę gminy w której funkcjonują biblioteki):

- ⇒ Choroszcz – uczestniczono w projektach: Instytutu Książki „Mała książka – wielki człowiek”, „ Domowe rodzinne historie o słowach” (program realizowany w oparciu o Centrum Edukacji Obywatelskiej);
- ⇒ Czarna Białostocka – uczestniczono w projekcie Instytutu Książki „Mała książka – wielki człowiek”;
- ⇒ Gródek – instytucja otrzymała od sponsorów 35 woluminów na kwotę 700 zł; w ramach PRB pozyskano trzy tablety i 3 roboty Photon wraz z tabletem do nauki kodowania; 3 edycja „Sklejki poetyckiej” dofinansowana przez Starostwo Powiatu Białostockiego.
- ⇒ Juchnowiec Kościelny – ze środków MKiDN otrzymano dofinansowanie na projekt „Speculum” ze środków pochodzących z Funduszu Promocji Kultury oraz ze środków UE w ramach poddziału 19.2 „wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW na lata 2014-2020 realizowano projekt pt. „Balsam dla duszy małych i dużych” oraz „Szepty kultury”, ponadto otrzymano sponsoring od wielu instytucji w ramach IV Wojewódzkiego Forum Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych „Melpomena 2019”; uczestniczono w projekcie „Mała książka – wielki człowiek”;
- ⇒ Łapy – realizowano projekt: „ Teatr Cieni z szansą na sukces” dotacja w wysokości 8.400 w ramach „Równać szanse 2018” Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży; pozyskano od sponsorów książki, które wzbogaciły zbiory instytucji; uczestniczono w projekcie Instytutu Książki „Mała książka – wielki człowiek”, uruchomiono trzy punkty bezpłatnej wymiany książek na terenie Łap dostarczanych przez czytelników;
- ⇒ Michałowo – współpraca w ramach partnerstwa w projektach z MOPS-em, działania ph. „Szansa – integracja społeczna mieszkańców” oraz „Moc jest w nas” (udostępniano powierzchnię biblioteczną oraz pomoc merytoryczną); 3 edycja „Sklejki poetyckiej” – wsparcie przez Starostwo Powiatu Białostockiego;
- ⇒ Poświętne – pozyskano dofinansowanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na działania związane z profilaktyką uzależnień ph. „Stop uzależnieniom – pasje łączą pokolenia” – pozyskano 5.800 zł na prowadzenie zajęć oraz zakup nagród w konkursie; z Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Kultura –Interwencja 2019” pozyskano 5.000 zł na realizację programu „Połączył nas teatr”; realizowano projekt „O finansach... w bibliotece – 6 edycja” – pozyskano 5.000 zł;
- ⇒ Supraśl – dofinansowanie ze środków Fundacji PGE działań Filii Bibliotecznej w Sobolewie, które ukierunkowane było na poprawę estetyki wnętrza oraz zakup zbiorów bibliotecznych w ramach programu „Odnowy wsi województwa podlaskiego” na realizację zadań istotnych dla sołectw;
- ⇒ Turośń Kościelna – uczestniczono w projekcie Instytutu Książki „Mała książka – wielki człowiek”;

- ⇒ Wasilków – uczestniczono w projektach: Instytutu Książki „Mała książka – wielki człowiek”, „Wasilkowski flash-book” w ramach programu czytelnictwa MKiDN pozyskał kwotę 5000 zł; wsparcie Wojciecha Słupczyńskiego działaniami ph. „Wakacje w bibliotece”, „E-mocni – cyfrowe umiejętności, realne korzyści w gminie Wasilków” (w ramach działań szkoleniowych dla mieszkańców Wasilkowa 3.1. na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych osi priorytetowej POPC na lata 2014-2020); projekt „Rozmowy przy wspólnym stole” realizowany przez Fundację Rozwoju Informacyjnego – spotkanie ph. „Co wiemy o smogu”;
- ⇒ Zabłudów – 3 edycja „Sklejki poetyckiej” wsparta przez Starostwo Powiatu Białostockiego;
- ⇒ Zawady – w ramach akcji Kinder „Przerwa na wspólne czytanie” otrzymano dwie pufy do wygodnego czytania i zestaw książek na kwotę 300 zł, dodatkowo biblioteka otrzymała materiały do zajęć plastyczno-artystycznych sfinansowane ze środków Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

V. E-usługi biblioteki

W powiecie białostockim:

- ⇒ 13 bibliotek gminnych posiadało stronę www, w tym 4 zamieszczały informacje na witrynie organizatorów bibliotek, ewentualnie na stronie Domu Kultury;
- ⇒ biblioteki umieszczały na bieżąco wszystkie informacje o wydarzeniach bibliotecznych i kulturalnych oraz informowały o nowych zbiorach na profilach społecznościowych (np. facebooku) oraz na swych stronach www. Ta forma reklamy pozytywnie była odbierana szczególnie przez młodych użytkowników;
- ⇒ z roku na rok zwiększa się zainteresowanie odbiorców biblioteki w sieci, w oparciu o przesłane dane z placówek terenowych, średnio odnotowano 40-50 wejść dziennie w poszczególnych placówkach;
- ⇒ użytkowano 153 (-11) komputery z czego 98 (-27) udostępniano czytelnikom z dostępem do Internetu;
- ⇒ 13 bibliotek gminnych oraz niektóre ich filie biblioteczne opracowywały zbiory elektronicznie w programie MAK+ (11 bibliotek) oraz Libra 2000 (2 biblioteki), w sumie 55% zbiorów bibliotecznych w powiecie jest skatalogowanych. Największą liczbę opracowanych zbiorów elektronicznie posiadają gminy: Czarna Białostocka, Poświętne – 100%, Wasilków, Juchnowiec i Zabłudów powyżej 80%.
- ⇒ 6 bibliotek udostępniało katalog on-line na swojej stronie internetowej bądź stronie gminy, te placówki realizowały zamówienia i rezerwacje, a także elektroniczne prolongaty zbiorów poprzez swe systemy;
- ⇒ 14 bibliotek gminnych w powiecie nie należy do konsorcjum i nie udostępniają użytkownikom e-booków i audiobooków za pośrednictwem komercyjnych platform zdalnego dostępu oraz nie mają wykupionej żadnej licencji;
- ⇒ MBP w Wasilkowie zakupiła na 2020 rok dostęp do korzystania z wypożyczalni Legimi. Platforma ta oferuje możliwość wypożyczania e-książek, które czytać można na komputerze, smartfonie, tablecie lub czytniku. Każdy otrzymany kod upoważnia do bezpłatnego dostępu do zasobów wirtualnej wypożyczalni;
- ⇒ biblioteka w Łapach posiadała od 2013 roku bazę on-line Dźsów, zdigitalizowano już 622 dokumentów (+92) (obejmującą opisy i skany dokumentów związanych z miastem i gminą Łapy), w analizowanym roku odnotowano 21 226 (-2347) ich udostępnień on-line, siedmiu użytkowników tej instytucji skorzystało z bezpłatnej Akademiki – Cyfrowej Wypożyczalni Międzybibliotecznej Książek i Czasopism Biblioteki Narodowej;

- ⇒ użytkownicy biblioteczni w Łapach komunikowali się z biblioteką przez skypa czy gadu-gadu;
- ⇒ na stronie GBP w Juchnowcu Kościelnym od czterech lat istnieje zakładka „Wirtualne książki” zawierająca trzy publikacje lokalne wydane nakładem tej instytucji. Odnotowano średnio na każdy tytuł 1697 odsłon;
- ⇒ wszystkie biblioteki posiadały i korzystały z poczty elektronicznej.

VI. Wybrane inicjatywy kulturalno-edukacyjne w bibliotekach powiatu na rzecz środowiska lokalnego.

Biblioteki wypełniały również funkcję kulturotwórczą, będąc organizatorem i współorganizatorem różnorodnych przedsięwzięć na swoim terenie. Skarbnice wiedzy dążyły do przyciągnięcia i zachęcenia odbiorców do korzystania z zasobów i usług bibliotecznych poprzez różnorodne działania. Promocja instytucji i zgromadzonych tam zbiorów przebiegała wielotorowo. Bibliotekarze brali udział w różnorodnych szkoleniach, podnosząc swe kwalifikacje, uczestniczyli w pracach jury instytucji zaprzyjaźnionych, a także w jubileuszach partnerów zawodowych. Starali się ubogacić wizerunek bibliotek poprzez różnorakie akcje i inicjatywy czytelnicze regionalne i ogólnopolskie.

Na bazie pozyskanych informacji z placówek poszczególnych gmin zorganizowano z różnym nasileniem aktywność edukacyjno-informacyjną skierowaną na użytkowników bibliotecznych (różnych grup wiekowych i zawodowych). Oto wybrane działania realizowane w poszczególnych gminach powiatu białostockiego. Przy wymienionych przedsięwzięciach podana jest nazwa gminy, w której podjęto zadanie. W sumie z poniżej wymienionych wydarzeń skorzystało ponad 14.500 osób (informacje zaczerpnięto z przekazanych danych cyfrowych z bibliotek).

➤ **Spotkania autorskie:**

- dla dzieci z: Katarzyną Janowicz-Timofiejew (Dobrzyniewo, Gródek, Michałowo, Zabłudów), Jakubem Sosnowskim (Dobrzyniewo, Gródek), Anną Bayer (Gródek), Agnieszką Suchowierską (Choroszcz, Poświętne, Turośń Kościelna, Zabłudów), Magdaleną Zaremską (Choroszcz, Zabłudów), Izabellą Klebańską (Czarna Białostocka, Supraśl, Wasilków, Zawady), Krzysztofem Nowakowskim (Michałowo), Wiolettą Piasecką (Turośń Kościelna, Juchnowiec Kościelny), Jolantą Reisch-Klose i dr Zofią Olek-Redlarską (Supraśl), Ewą Karwan-Jastrzębską (Łapy, Suraż), Justyną Bednarek (Łapy), Piotrem Horzelą (Zabłudów),
- dla dorosłych z: Krystyną Bezubik, Celiną Mioduszevska, Jowitą Trzaską, Anną Nejman (Choroszcz, Supraśl), Małgorzatą Wardą (Czarna Białostocka), Katarzyną Drogą (Michałowo, Poświętne), Mariolą Pryzwan (Poświętne, Łapy, Zabłudów, Turośń Kościelna), Anetą Zamojską (Wasilków, Zabłudów), Iwoną Jazwińską (Turośń Kościelna, Łapy), Dariuszem Strychalskim (Łapy), Robertem Radzikim (Łapy), Łarysą Geniusz, ks. prof. Janem Sochoniem (Wasilków);

- ### ➤ **Akcje gminne:** „Wspólne czytanie książek” (Dobrzyniewo, Tykocin, Zabłudów); „Czytanie i zabawy na dywanie z trawy” (Łapy); Spotkania bajkowe (Suraż); „Tydzień Bibliotek” (13 bibliotek gminnych); #Biblioteka „Biblioteka pod namiotem” (Supraśl akcja na 100 osób); „Zakończ się z książką” (Poświętne); „Zostaw swój ślad w bibliotece”, „Kolorowy maj” (Poświętne); „Lato w teatrze” (Zabłudów); „Czytanie uzależnia” (Wasilków, Poświętne, Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy); „Łańcuch dobra” (Poświętne); „Poranki z bajki” (Poświętne);

„Pęd ku książce” (Tykocin); „Flash-book – czytanie H. Sienkiewicza na ulicy Sienkiewicza w Wasilkowie” (Wasilków); Webinarium „Ja (nie czytam), a ty” (Wasilków); „Igraszki z Franklinem” (Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy, Poświętne, Wasilków); „Kodowanie w bibliotece – zajęcia z Photonem” (Gródek, Choroszcz, Michałowo, Wasilków, Poświętne); „Wakacje w bibliotece”, „Ferie w Bibliotece” (12 bibliotek gminnych); „Kreatywne spotkania w bibliotece” (Choroszcz, Zabłudów, Turośń Kościelna); „Szkolne czytanie na dużej przerwie” (Juchnowiec);

- **Imprezy biblioteczne:** „Wieczory kolęd”, „Ludowe bajanie” (Suraśl), „Zabawy z Kubusiem Puchatkiem” (Tykocin, Supraśl, Łapy, Zabłudów, Poświętne); „Sylwestrowa rozgrzewka z bajką w tle” (Wasilków), „Spotkania z poezją i piosenką” (Łapy), „Spotkanie świąteczne z Edytą Poskrobko” (Zabłudów), „Spotkania Mikołajkowe” (Zabłudów);
- **konkursy:** „Boże Narodzenie w poezji dziecięcej” (Suraż, Turośń Kościelna); „Mój ulubiony bohater książkowy” (Gródek), „Randka z książką” (Zabłudów), „Najaktywniejszy czytelnik w bibliotece”, „Mistrz głośnego czytania” (Zabłudów), „Konkurs na pisanek wielkanocną”, „Stroik bożonarodzeniowy” (Poświętne), „20. Wojewódzki Przegląd Teatrów Melpomena” oraz „Powiatowy Konkurs Recytatorski im. S. Chorąży w Juchnowcu Kościelnym” (Juchnowiec Kościelny, Poświętne), „Dawno, dawno temu..., czyli podanie lub legenda z Małej Ojczyzny” – konkurs powiatowy (10 bibliotek gminnych), „Biblioteka miejscem innowacji” – konkurs wojewódzki (Poświętne, Czarna Białostocka), „Międzygminny recytatorski konkurs Logopedyczny” – dwuetapowy konkurs gminny (Czarna Białostocka, Wasilków, Supraśl),
- **akcje ogólnopolskie:** „Mała książka – wielki człowiek” (10 bibliotek gminnych), „Jak nie czytam, jak czytam” (8 bibliotek gminnych), „Kinder. Przerwa na wspólne czytanie” (Zawady), „Noc Bibliotek (Choroszcz, Łapy, Czarna Białostocka, Wasilków, Poświętne);
- **festyny gminne**, w których aktywny udział wzięły biblioteki (Zawady, Michałowo, Poświętne, Czarna Białostocka, Supraśl, Suraż);
- 4 spotkania w ramach IV edycji „Przystanku z książką w bibliotece” (Wasilków, Czarna Białostocka, Supraśl, Zawady);
- **lekcje biblioteczne, wycieczki do biblioteki** (wszystkie biblioteki powiatu białostockiego), w tym: „Żywa lekcja historii w siedzibie Szwadronu Kawalerii w Pietkowie” (Poświętne);
- **cykliczne spotkania** „Kwadratowy piątek – piątek do kwadratu” (Supraśl); „Pokazy filmowe” (Łapy); „Warsztaty teatralne Grupy Zamaską” (Poświętne); „Klub Przyjaciela Biblioteki” (Choroszcz);
- warsztaty: „3 edycja Sklejki Poetyckiej” (Gródek, Michałowo, Zabłudów); „Biblioteka i książka w kulturze – od literatury popularnej po elitarną”, „Jak mówić, aby nas słuchano” (Zabłudów); „Bożonarodzeniowe” (Zabłudów);
- **Narodowe czytanie** (Choroszcz, Łapy, Czarna Białostocka, Wasilków);
- **Różne działania:**
  - zamieszczano na Facebooku fragmenty z literatury pięknej wojennej dla dzieci młodzieży (Łapy);
  - wizyty studyjne i spotkania w ramach wymiany doświadczeń (Wasilków Zabłudów, Supraśl, Czarna Białostocka);
  - zajęcia matematyczne prowadzone przez wolontariuszkę dla uczniów mających problem z matematyką (Wasilków);

- wakacyjne spotkanie z podróżnikiem – bibliotekarzem Michałem Słupczyńskim w ramach projektu ph. „Polska bajeczna na trasie wyprawy rowerowej” (Wasików).

Sprawozdanie opracowała:
Małgorzata Rokicka-Szymańska
/Biblioteka Publiczna Powiatu Białostockiego
Książnicy Podlaskiej w Białymstoku/